

HUQUQIY ONG VA HUQUQIY MADANIYATNI YUKSALTIRISH YO‘LIDA HUQUQIY TARBIYA VA TA‘LIMNING AHAMIYATI

Mamirov Ulug‘bek Zokirjonovich

Namangan viloyati yuridik texnikumi

“Mutaxassislik fanlari” kafedrası o‘qituvchisi

1-darajali yurist

Telefon +99 (893) 407 76 77

Elektron pochta: ulugbekzokirzonovic@gmail.com

ANNOTATSIYA - Ushbu maqolada Bugungi kunda yurtimizda barcha jabhalarda tub o‘zgarishlar yuz berayotgan mas’uliyatli pallada huquqiy tarbiyaning barcha shakl va usullari huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishda shaxsiy manfaatlar hamda jamiyat manfaatlari o‘rtasidagi muvozanati kabi dolzarb muammolari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar - Jamiyat, yoshlar jinoyati, konsepsiya, normativ-huquqiy hujjatlar, xuquqiy madaniyat.

Barchamizga ma’lumki, so‘nggi yillarda mamlakatimizda davlat va jamiyat hayotining barcha jabhalarida, shu jumladan inson huquqlari hamda erkinliklarining kafolati sifatida adolatli sud-huquq tizimini shakllantirish, jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish hamda Qonun ustivorligini ta’minlash, shuningdek qonuniylikni mustaxkamlash borasidagi islohotlar izchil davom etmoqda¹.

“Biz jamiyatimizda shunday huquqiy madaniyatni shakllantirishimiz kerakki, unga mavofiq Konstitutsiya va qonunlarga amal qilish, boshqalarning huquq va erkinliklari, sha’ni va qadrqimmqtini hurmat qilish majburiyat emas, balki kundalik qoida va odatga aylanishi shart”, - deb ta’kidlaydi o‘z nutqida prezidentimiz. Jamiyatning huquqiy kamoloti mamlakat aholisining huquqiy savodxonlik darajasi bilan belgilanadi. Ijtimoiy faol va yuksak madaniyatli insonga xos bo‘lgan fazilatlardan biri huquqiy madaniyatga ega bo‘lishdir. Umumiy madaniyatning ajralmas tarkibiy qismi bo‘lgan huquqiy madaniyatning negizini huquqiy ong, huquqiy tafakkur tashkil etadi. Huquqiy ong shaxsning jamiyatdagi o‘rnini belgilaydi, jamiyat a’zolarining huquqiy ongi qanchalik yuqori bo‘lsa, huquqiy

¹ <https://surxondaryo.sud.uz/2022/10/>

normalarda belgilangan talablarning bajarilishi ham shunchalik to‘liq va aniq bo‘ladi².

Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni shakllantirish bo‘yicha huquqiy ma‘rifiy tadbirlar va uchrashuvlarni kengaytirish, xalqimiz tarixi, dini, milliy qadriyatlarini yosh avlod ongida shakllantirish orqali vatanparvarlik hissini kuchaytirish kabi dolzarb vazifalar turgan bir paytda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to‘g‘risida”gi 2019 yil 9 yanvardagi PF-5618-sonli Farmonining qabul qilinishi ayni muddaodir.

Mazkur Farmonda inson huquq va erkinliklariga hurmat munosabatini shakllantirishga, aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishga, jamiyatda fuqarolarning huquqiy savodxonligi darajasini oshirishga to‘sqinlik qiluvchi bir qator muammo va kamchiliklar ko‘rsatib o‘tilgan. Jumladan, huquqiy madaniyatni yuksaltirishda eng avvalo, huquqiy ta‘lim va tarbiya borasidagi ishlar tizimli va uzviy olib borilmayotganligi, uzoq yillar davomida bu masala huquqni muhofaza qiluvchi organlar va ayrim davlat organlarining ishi sifatida qarab kelinib, bunda oila, mahalla va fuqarolik jamiyati boshqa institutlarining ishtiroki yetarlicha ta‘minlanmaganligini, yoshlarning huquqiy tarbiyasiga salbiy ta‘sir ko‘rsatuvchi omillarga nisbatan huquqiy immunitetni shakllantirish, har bir shaxsda qonunlarga va odob-axloq qoidalariga hurmat, milliy qadriyatlarga sadoqat, huquqbuzarliklarga nisbatan murosasizlik hissini uyg‘otish ishiga kompleks tarzda yondashilmaganligi hamda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishda shaxsiy manfaatlar hamda jamiyat manfaatlari o‘rtasidagi muvozanatni saqlash g‘oyalarini aholi ongiga singdirish ishlarining yetarli olib borilmasligi ham qonun ustuvorligini ta‘minlashga o‘zining jiddiy salbiy ta‘sirini ko‘rsatayotganligi aytib o‘tilgan³.

Shu o‘rinda huquqiy ong va huquqiy madaniyat o‘zi nima degan savolga oydinlik kiritib o‘tamiz.

Huquqiy ong – qisqacha qilib aytganda huquq va qonunchilikka oid odamlarning tasavvurlari, ularning his-tuyg‘ulari, amaliy tajribalar ta‘sirida paydo bo‘lgan huquqqa nisbatan munosabatini ifodalaydi.

Huquqiy madaniyat esa – fuqarolarning davlat va huquq haqidagi muhim bilimlarni egallab olishi, amaldagi normativ-huquqiy hujjatlar haqidagi tushunchalarini talqin qila olishi hamda ulardan to‘g‘ri foydalana olishidir⁴.

² https://uniwork.buxdu.uz/resurs/13137_1_119927F1EA203BBBEAD9379F23115AC789556BCE.pdf

³ <https://lex.uz/ru/docs/4149765?ONDATE=04.07.2023%2000>

⁴ O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. Ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani

Bugungi kunda yurtimizda barcha jabhalarda tub o'zgarishlar yuz berayotgan mas'uliyatli pallada huquqiy tarbiyaning barcha shakl va usullaridan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etishini yodimizdan chiqarmasligimiz lozim. Shu sababli huquqiy madaniyatimiz darajasiga tanqidiy baho berib, muammolarimiz sababini chuqur o'rganishimiz kerak. Biroq faqatgina qonunlarni o'rgatish va javobgarlik bilan qo'rqitish orqali qonun ustuvorligiga va taraqqiyotga erisha olmaymiz. Bundan tashqari, hozirgi globallashuv, ilmiy-texnik taraqqiyot davrida aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishning innovatsion usullaridan, targ'ibotning ilg'or va ta'sirchan vositalaridan, xorijiy davlatlarning bu boradagi ijobiy tajribalaridan yetarli darajada foydalanmayotganligimiz yuqoridagi fikrlarimiz isbotidir.

Farmon asosida aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishga doir ishlar samaradorligini yanada takomillashtirish, fuqarolarning ijtimoiy-siyosiy o'zgarishlar bilan uyg'un ravishda huquqiy bilimlarini oshirib borishning zamonaviy usullarini joriy etish, shuningdek, aholini, ayniqsa, yoshlarni zararli axborotlardan himoya qilish bo'yicha mustahkam huquqiy immunitetni shakllantirish maqsadida Adliya vazirligi jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish sohasida muvofiqlashtiruvchi Davlat organi etib belgilangan. Bundan tashqari, aholining huquqiy bilimlari yetarli emasligi, davlat organlarining qonunga xilof qarorlari ustidan sudga shikoyat qilish imkoniyatidan deyarli foydalanmasligi mansabdor shaxslar tomonidan fuqarolarning huquqlari va qonuniy manfaatlari kamsitilishi holatlarining vujudga kelishiga sabab bo'layotganligini inobatga olib, tegishli davlat organlariga aniq vazifalar yuklatilgan. Shuningdek, farmon bilan "Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish" konsepsiyasi qabul qilinib, uning asosiy vazifa va maqsadlari, asosiy yo'nalishlari ko'rsatilgan va Konsepsiyani samarali amalga oshirish bo'yicha "Yo'l xaritasi" ishlab chiqilgan. "Yo'l xaritasi"ga 88 ta band kiritilgan bo'lib, barcha sohalarida huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishga qaratilgan hamda jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish "shaxs - oila - mahalla - ta'lim muassasasi - tashkilot - jamiyat" prinsipi bo'yicha tizimli va uzviy tashkil etilishi nazarda tutilgan.

Bundan ko'zlangan maqsad mamlakatimizda olib borilayotgan sud-huquq islohotlari jarayonida yoshlarning ishtirokini yanada faollashtirish, yosh avlod vakillarini qonunga hurmat ruhida tarbiyalash, turli zararli illat va yod g'oyalar

riyojlantirishni yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida. 2017-yil 28-iyul, PQ-3160-son. <https://lex.uz>.

ta'siridan himoyalash, yoshlarning huquqiy ongi va madaniyati, bilimlari va mas'uliyatini muntazam oshirish hamda viloyatning tuman (shahar)larida, ayniqsa chekka hududlarida istiqomat qiladigan ko'p sonli uyushmagan yoshlar o'rtasida huquqbuzarliklarning oldini olishdan iboratdir.

Ta'lim dargohlarida yoshlar bilan uchrashuvlar o'tkazish bilan bir qatorda, o'quvchilarni bo'lim binosiga taklif qilgan holda, ularni sud-huquq sohasida amalga oshirilayotgan islohotlardan xabardor qilib, qonunlarga kiritilayotgan o'zgartirish va yangiliklar haqida, shuningdek yoshlarning huquqiy ong va madaniyatini oshirish borasida keng tushunchalar berib borilmoqda.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, ushbu ko'zda tutilgan maqsadli ishlarni amalda ijro etilishi uchun har birimiz mas'ul ekanligimizni his qilishimiz, shundagina fuqarolar o'rtasida huquqiy ong va huquqiy madaniyat yuksalib boradi va qonunlari ustuvor bo'lgan davlatgina rivojlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev.Sh.M Yangi O'zbekiston strategiyas. Toshkent.: O'zbekiston 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni 09.01.2019 y. PF-5618-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. Ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishni yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida. 2017-yil 28-iyul, PQ-3160-son. <https://lex.uz>.
4. «Inson qadri – taraqqiyot strategiyasining asosi» Respublika ilmiy-nazariy konferensiyasi. Buxoro – 2022.
5. “Huquqiy ong yuksalsa, jamiyat taraqqiyotiga yo'l ochiladi” F.Eshonkulov. “Adolat”ijtimoiy siyosiy gazetasi. №7/2019.

